

Till läsningen: Intet sk vid inskrifternas början. Icke stungna äro 3, 10, 25, 27, 42, 52 **k**, 18 **i**. I 68 **y** finnes en liten fördjupning, som sannolikt är huggen. H. bst i 32 och 34 **t** utgår från slinglinjen ett stycke t. h. om hst. 53 **i** är inträngt mellan 52 **k** och 54 **m**, uppenbarligen tillagt efteråt. Efter 72 **r** finnes intet sk, men väl efter 73 **s**.

Bureus (F a 6 och F a 10:2): 22 **i**; sk efter 26 **i**; 54 **k** (i F a 10:2 rättat till **m**); 60 **i** (i F a 10:2 rättat till **p**), 68 **y**. Rhezelius (F a 6 och F l 2): 54 **m**, 58 **i** (F a 6: **a**), 60 **p**, 68 **y** 69—72 **stur** saknas. På Runtavlan har Bureus: 22 **i**, 23—31 **iniikirp**, 54 **k**, 60 **i**. I F a 5 har Bureus 23—31 **inkikirp**, 57—60 **karp**. — Verelius: 21 **i** saknas; 31 **p** (23—31 **inkikiarp**), 60 **p** (57—60 **karp**), 68 **u**. — Hadorph och Helgonius: 31 **i**; 53 **i** saknas; 60 **i**; 65—66 **iel**; 67—72 **sus** × **tur**. — Celsius: 18 **e**, 31 **i**, 60 **i**, 68 **u**. — Dybeck: 31 **i**, 67—72 **sus** × **tur**. — Brate: 31 **i** (»Det **p**, som fattas uti **ikikiari**, för vilket man väntar ***inkikiarpi**, finnes ingenstädes tillsatt»); 68 **u**.

Redan Bureus har uppfattat 23—31 **inkikiari** som en form av namnet *Ingigærdr*, ack. *Ingigærði*. Ristaren synes ha hoppat över ett **p** efter 30 **r**. Brate (*Runverser*, s. 128 noten) tänker sig en annan förklaring: i nom. sg. *Ingigærdr* kunde **ð** bortfalla (**ikker** L 664, jfr **porker** *Þorgærdr* U 14, **askir** U 318, **hulmkir** U 326, **uikr** U 351), och till den nya formen *Ingigær(r)* kunde bildas en ack. *Ingigæri*, här tecknad **inkikiari**.

Ett stumt **h** är ristat i namnet 40—49 **inkihualtr**. Liknande förekommer i andra inskrifter av Öpir, t. ex. U 104, 252. Om formen **sin** i stället för **sina** hos Öpir se U 252.

Ingrid och hennes tre söner omtalas även i inskriften U 306 vid Dal, ett par km N om Hargs kvarn.

F. Burman, som funnit inskriften bland Bureus' samlingar, anser emellertid, att den måste vara en annan än den som återgivits i B 559: »Sensus inscriptionis in hoc lapide perquam similis est illi, qui N:o 559 in Collectione Göransoniana exstat. Hunc vero alium esse, ex diversa ejus icone calchographica, patet.»

U 311 är med säkerhet ristad av Öpir, såsom också Brate har antagit. U 311 är yngre än de båda andra ristningarna vid Hargs kvarn, U 309 och 310. Frågan är då, om det är samma bro som avses i U 310 och 311, så att Ingrid och hennes söner ha låtit på nytt istandsätta den bro, som förut byggts av Estrid och hennes söner, eller om det är två olika broar.

I inskriften på h. sidan underförstås efter ordet **litu** från det föregående orden **kiara bro**.

312. Harg, Skånela sn.

Pl. 9.

Litteratur: B 98, L 439, D 2:129. J. Bureus, Runakänslanäs lärspan (1599), F a 6 s. 53 (Bureus), 55, 212 (Rhezelius), F a 5 n:r 341, F a 1 s. 77; J. H. Rhezelius, F l 2 n:r 43; J. Peringskiöld, F l 5:1 n:r 6, Monumenta 3, bl. 183; O. Celsius, SR 1, s. 388, 2, s. 95; UFT h. 6 (1877), s. 24; E. Brate, Skansens runstenar (i: Meddelanden från Nordiska Museet 1897), s. 6, 10, Sverges runinskrifter (1922), s. 119, Svenska runristare (1925), s. 88, Anteckningar (ATA); H. Schück, Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien 1 (1932), s. 46, 50.

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning (F l 2); Peringskiöld, teckning (F l 5:1), träsnitt (i Monumenta 3 och B 98); Dybeck a. a.; Brate foto 1909 (ATA).

Runstenen står rest o. 300 m. NÖ om Hargs mangårdsbyggnad vid västra sidan av en gärdesväg, som går norrut från gården. Den har, enligt uppgift i början av 1900-talet, flyttats hit från sin ursprungliga plats V om landsvägsbron över Hargsån, på södra sidan av ån, där den gamla bron har varit.

Stenen fanns enligt Bureus (F a 6) »Nedhan Hargz qarnar», (F a 5) »Nedhan före wid Stenbron», enligt Rhezelius (F a 6) »Widh Harbo Örn eler stenbron». Peringskiöld (F l 5:1): »Wijd Hargs åhn och gambla broon, gent emot en söndrug steen, Hammarby Sochn.» Med den söndriga stenen avses uppenbarligen U 317. B 98: »Hargs ån.» Celsius, som besökte platsen den

Fig. 20. U 312. Harg, Skånela sn.
Efter teckning av Rhezelius.

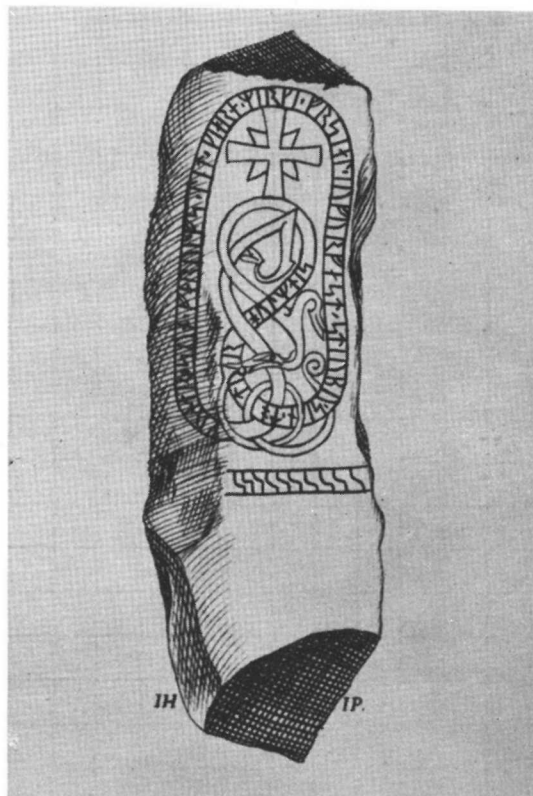

Fig. 21. U 312. Harg, Skånela sn.
Efter teckning av Peringskiöld.

5 juni 1727: »vid samma bäck [som den närmast föregående U 311], litet ifrån qvarnen, nedan före vid stenbron. Gambla Hargs ägor. En vacker sten med stort kors.» Dybeck: »Denne sten ligger vester ut från Hargs bro på södra sidan om och nära ån, der gamla bron varit.»

Ljusgrå granit. Höjd 1,38 m., bredd 0,70 m. (över mitten). Stenens framsida buktar åt vänster, upptill i jämn rundning, längre ned i en skarpare profil. På v. sidan uppkommer därigenom en eggformig kant. Ristningen är djupt och jämnt huggen, väl bevarad.

Inskrift:

kunar · sun · farulfs · lit · kiara · mirki · fr sial · iufurfast · stiubu · sin · totur hulmtis

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

Gunnarr, sunn Farulfs, let göra mærki j[y]r sial Iufurfast[ar], stiupu sinn[ar], dottur Holmdis[ar].

»Gunnar, Farulvs son, lät göra minnesvården för Juvurfasts själ, sin styvdotters, Holmdis' dotters.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början eller slut, icke heller efter 30 r och 57 r. Skiljetecknen äro streckformiga, de tre första och de tre sista snedstående, de övriga lodräta. I 1 k finns en mycket grund fördjupning mellan hst och bst, ej huggen. Bst i 3 n står nästan vinkelrät mot hst. Bst i 22 r är skadad genom flagring. 25 i är icke stunget.

Bureus: 63 a (F a 6). På runtavlan saknas de båda sista orden (r. 53—64). Rhezelius: 63 i (F a 6, F l 2); på teckningen i F l 2 saknas runan 51 i. F a 5 har r. 63 i. — Pering-

skiöld: teckningen har tydligt 8 n. På träsnittet har det blivit e. — Celsius', Dybecks och Brates läsningar äro fullt riktiga.

Mellan 29 f och 30 r saknas ett vokaltecken, förmodligen runan u. Ur språklig synpunkt anmärkningsvärt är, att genitivändelsen -ar saknas tre gånger: i pronomenet 50—52 sin och i de båda namnen 35—43 iufurfast och 58—64 hulmtis. Däremot -s i 9—15 farulfs.

Inskriften på U 312 bör ses tillsammans med flera andra runinskrifter vid Harg, där personer tillhörande samma familj omtalas: Vid Hargs by stod en runsten (U 314), som Holmdis låtit resa efter sin dotter Juvurfast. Gunnar och Holmdis ha sålunda var för sig låtit utföra en minnesvård efter dottern (styvdottern). Därtill ha de gemensamt låtit resa en sten till hennes minne (U 313). Vidare ha Gunnar och Holmdis låtit göra en minnesvård efter sonen Tord (U 315). Med denna sammanhänger den lilla stenen (U 316), på vilken det står, att Tord äger bron. Icke mindre än sex runstenar ha sålunda Gunnar och Holmdis låtit utföra vid Harg. Följande personer av familjen äro kända genom inskrifterna:

					Farulv
				1. ---	2. Gunnar
Holmdis g. m.	1.	---	2.	Gunnar	
	1.	Juvurfast	2.	Tord	

Brate (*Skansens runstenar*, s. 6 f.) har ytterligare velat återfinna Gunnar, Farulfs son, i inskriften på runstenen vid Norslunda, Norrsunda sn, L 540 (nu på Skansen). Den är rest över en Östen, Gunnars son; ett därefter följande, mycket svårläst ställe vill Brate tolka: »som ägde Harg». Såväl läsningen som tolkningen äro i hög grad ovissa. Fullständigt otroligt är Brates antagande, att Hargstenarnas Gunnar och Holmdis skulle vara nämnda på runstenen från Ölsta, Gryta sn (L 70), ristad av Åsmund Kåreson. Gunnar och Holmdis, som där omtalas, ha uppenbarligen varit syskon.

De tre runstenarna efter Juvurfast (U 312, 313 och 314) äro sannolikt ristade samtidigt, av samme ristare. Brate (*Svenska runristare*, s. 87 f.) sammanställer dem med två runristningar på håll i Täby sn, U 144 vid Hagby och U 162 vid Såsta. På den senare av dessa tror han sig ha funnit namnet på ristaren, Fast (se härom ovan s. 242 f.). Det finns verkligen en del påfallande likheter mellan de tre runstenarna vid Harg och de båda hållarna i Täby, både i ornamentik och i runornas bruk, icke minst den säregna lönnskriften i U 162 och U 313. Sammanställningen är ingalunda helt osannolik men givetvis i hög grad osäker. En tillfällighet är det måhända, att det ovanliga namnet Farulv möter även i inskriften U 162.

Anmärkningsvärd är inskriftens formulering på U 312: Gunnar har låtit utföra minnesvården »för Juvurfasts själ». Det säges sålunda uttryckligen, att ristningen skall komma den dödas själ till godo. Utom korset finns det f. ö. ingenting i ristningen som röjer kristet ursprung. Var det manne meningen, att runorna, som bevarade den dödas namn, skulle mana till bön för hennes själ?

Ordet *stiupa*, f. 'styvdotter' är i runinskrifterna belagt endast här och i U 313. Den maskulina motsvarigheten *stiupr* 'styvson' förekommer i en öländsk inskrift, Öl 11 (ack. sg. m. *stiub*). Vidare ha påträffats sammansättningarna *stiupsunr* i en småländsk inskrift, L 1223 Tångreda, Vetlanda sn (ack. sg. m. *stiubsun*), och *stiupmoðir* 'styvmoder' i en dansk, 212 Tillitse, Låland (ack. sg. f. *stiubmoður*). I fornsvenskan finnas endast sammansättningar: *stiupson*, -*dottir*, -*barn*, -*fapir*, -*moðir*. I isländskan förekommer *stiupr* 'styvson' ett par gånger, men vanligare är sammansättning: *stiupsonr*, *dóttir* o. a.

Om namnet *Farulfr* se Sö 238, om *Holmdis* E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 105 och om *Iufurfast* ib. s. 101.